

СТАН ВИРОБНИЦТВА ТА ЯКІСТЬ МОЛОКО-СИРОВИНИ У ГОСПОДАРСТВАХ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Черкасов О. О., аспірант

Постановка проблеми. Молоко є важливим продуктом у раціоні людини. Від

розвитку ринку молока залежить ступінь постачання надзвичайно важливими продуктами харчування населення. Саме тому молочна галузь, яка відіграє провідну роль в агропромисловому комплексі України, потребує необхідні обсяги виробленої сировини та з врахуванням вимог до якості і безпечності молочної продукції.

Аналіз останніх досліджень. Питання функціонування ринку молока та молочної продукції в сучасних умовах висвітлені в наукових дослідженнях вітчизняних вчених-економістів: О.М. Шпичака, П.Т. Саблука, М.М. Ільчука, С.В. Васильчака, М.В. Калінчика, М.П. Пархомця, Ю.Ф. Мельника та інших дослідників. Динамічність умов функціонування галузі зумовлюють потребу постійного вивчення проблем ринку молока, ефективності діяльності його учасників та якості продукції.

Мета дослідження. Проаналізувати сучасний стан молочної галузі Житомирської області та виявити головні тенденції стосовно якості молоко-сировини.

Об'єкт та методика дослідження. Об'єктом дослідження є стан виробництва молоко-сировини, яка виробляється у господарствах Житомирської області.

У процесі дослідження ціноутворення на молоко використовувались загальні та спеціальні методи: монографічний, економіко-статистичний, графічний, абстрактно-логічний тощо.

Основний матеріал. Економічний стан вітчизняного молочного виробництва за останні роки характеризується різким скороченням обсягів виробництва, постійним зменшенням поголів'я, високою та збитковою діяльністю більшості сільськогосподарських виробників (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво молока, продуктивність та поголів'я корів у господарствах населення та сільськогосподарських підприємствах Житомирської області

Виробники	1990 р	1995 р	2000 р	2005 р	2009 р	2010 р	2011 р	2011 до 1990 рр.	
								+/-	%
Виробництво молока, тис.тонн									
Сільськогосподарські підприємства	692,9	389,7	186	138,9	87,1	88,3	89,6	-603,3	2,9
Господарства населення	431	472,1	470,3	593	415,3	489,5	479,5	48,5	11,3
Чисельність поголів'я корів на кінець року, тис. гол.									
Сільськогосподарські підприємства	242,8	223,4	134,3	69,2	39,4	30,6	29,6	-213,2	2,2
Господарства населення	151,8	175	166,8	145,8	112,2	107,9	104,7	-47,1	9

Джерело: розраховано за даними Головного управління агропромислового розвитку ЖОДА [10] та держ. статистики [14].

У 2012 р. обсяги надходження молока на переробку знизилися порівняно з 2010 р. на 11,9 тис. тонн, або на 6,4 %. При цьому, від сільгосппідприємств за результатами 2012 р. на переробку надійшло на 42,7 % більше молока, ніж у 2010 році. Разом із тим, у господарствах населення закупівля з кожним роком зменшується – за три роки реалізація знизилась на чверть від обсягу 2010 року. Нестача молочної сировини позначилася і на закупівельних цінах (табл. 2).

На сучасному етапі розвитку ринку молока діє односторонній диктат цін з боку переробних підприємств. Протягом лютого-березня 2012 р. ціни на молоко, вироблене в ОСГ, знизилися до 2,05 та 1,92 грн/кг., що на 7 % менше встановленої державою мінімальної закупівельної ціни (2,2 грн/кг у 2012 р) [1]. Таке явище негативно впливає на розвиток молочної галузі і сприяє зменшенню виробництва молока.

Находження молока (тис. т) на переробні підприємства Житомирської області та закупівельні ціни

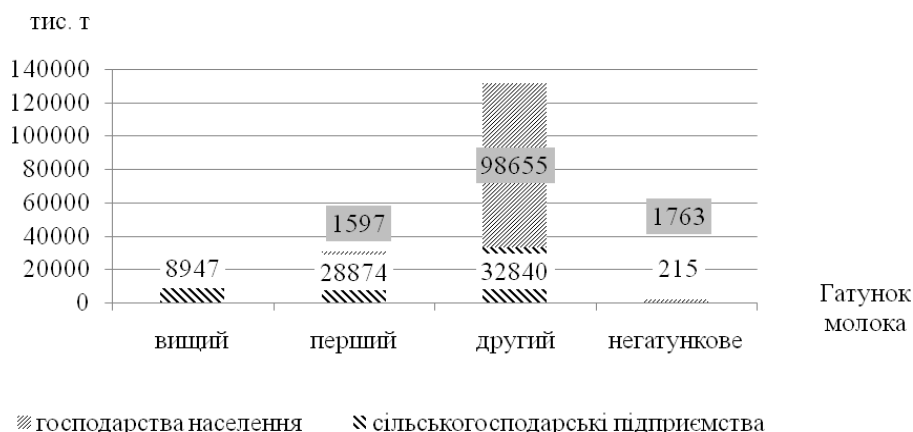
Показник	Рік				Середня закупівельна ціна, грн/ т	
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2012 р. до 2010 р., %	2010р.	2012р.
Усього по області	184,8	163,1	172,9	93,6	2651,7	2841,7
У тому числі: сільськогосподарські підприємства	49,7	53,0	70,9	142,7	3174,2	3526,7
господарства населення	135,1	110,1	102	75,5	2129,2	2156,7

Джерело: розраховано за даними Головного управління агропромислового розвитку ЖОДА [2].

У вітчизняних молочних сільськогосподарських підприємствах затрати на виробництво молока дещо нижчі, ніж у більшості країн Західної Європи, а доходи в перерахунку на 100 кг молока на рівні середньоєвропейських. Але в нашій державі відчувається брак якісної молочної сировини, яка виробляється без дотримання необхідних умов. Оптимальним варіантом розв'язання проблеми забезпечення населення молоком та молокопродуктами є відновлення вітчизняного тваринництва з пріоритетним розвитком виробництва в сільськогосподарських підприємствах, а також фермерських та домашніх господарствах на кооперативній основі з поступовим переведенням виробництва на промислову основу.

Протягом останніх років через недостатній обсяг виробництва молока у аграрних підприємствах закупки молока у населення займають близько 60-80 % в структурі сировинного постачання молокозаводів. Якість такої сировини набагато нижча через відсутність чітких стандартів виробництва.

Дослідження показало, що із загального обсягу сировини, яка надійшла на промислову переробку 76,1 % - молоко другого гатунку, 17,6 % першого, 5,2 % вищого та 1,1 % негатурного (рис. 1).

Рис. 1 Обсяги закупівлі молока переробними підприємствами Житомирської області у розрізі гатунків за 2012 рік

Джерело: розраховано за даними Головного управління агропромислового розвитку ЖОДА [2].

Найбільшу кількість молока другого гатунку (75 %) вироблено в господарствах населення. Норми зберігання, які передбачають охолодження сировини до 4°C, там не витримуються, тому вироблене в таких умовах молоко потребує додаткових затрат на очищення, пастеризацію, що позначається на вартості готової продукції. Молоко вищої

якості (вищий сорт і екстра) на спеціалізованих агроформуваннях виробляється в невеликих обсягах і становить лише 5,2 % від загального обсягу реалізованого молока.

В результаті проведеного дослідження очевидним є те, що в Україні неефективна система державного контролю за якістю молочної продукції. Це підтверджується тим що найбільшу питому вагу займає молоко низької якості, при умові недостатньої його кількості на 1 душу населення. Тому на державному рівні необхідним є затвердження однакових вимог до сировини на всіх молокозаводах, дотримання стандартів та визначення відповідальності за їх порушення чи не виконання. Адже парадокс ситуації, полягає в тому, що державні стандарти, що визначають якість молока, для всіх одні, а на практиці заводи використовують молоко різної якості для виробництва однієї і тієї ж продукції.

Висновки та пропозиції. На сучасному етапі розвитку українській молочної промисловості необхідна підтримка держави. Адже стан виробництва та якості виробленої сировини не відповідає критеріям ефективного розвитку ринку молока, тому саме ці напрями потребують реформування. Для якісних змін у молоко-виробництві, аграріям необхідно надати доступ до пільгових кредитів, це дасть змогу сільськогосподарським підприємствам розширювати та модернізувати виробничий процес.

З метою підвищення якості виробленої продукції та створення стабільної фінансової стійкості малих виробників (ОСГ, фермерські господарства) актуальним є процес розвитку кооперації (збутової) як за рахунок коштів самих виробників, так і за рахунок ефективного дотаційного механізму держави.

Використані джерела інформації

1. Про затвердження мінімально допустимого рівня цін на молоко на 2012 р.: Постанова Кабінету Міністрів України/ Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/807-2012-%D0%BF>.

2. Дані Головного управління агропромислового розвитку Житомирської обласної державної адміністрації за 2007-2011 рр.

3. Девлиш В. Як визначити вартість молока, що здаємо?/ Електронний ресурс – Режим доступу:

http://vilne.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=13300:yak-vyznachyty-vartist-moloka-scho-zdaiemo&catid=4:ekonomika&Itemid=11

4. Шпичак О.М., Свиноус І.В. Реалізація продукції особистими селянськими господарствами - витрати, ціни, ефективність: монографія. – К.: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2008. — 300 с.